

جادو در فلسفه اسلامی

تحلیل و بررسی انتقادی مبحث سحر

از منظر حکمت متعالیه، فلاسفه اسلامی

و آموزه‌های دین اسلام

دکتر محمد سالاری

سرشناسه : سالاری، محمد، ۱۳۴۴-
 عنوان و نام پدیدآور : جادو در فلسفه اسلامی: تحلیل و بررسی انتقادی مبحث سحر از منظر حکمت متعالیه، فلسفه اسلامی و آموزه‌های دین اسلام/ محمد سالاری.
 مشخصات نشر : مشهد: انتشارات ۱۱۰ [صد و ده]، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری : ۲۸۷ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۵۸-۸۸-۹
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 موضوع : سحر و افسون (اسلام)
 موضوع : Charms (Islam)
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۷ ج ۲ / س ۲ / ۷۵ / BP۲۲۶
 رده بندی دیو : ۲۹۷/۴۶۸
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۹۱۰۰۹

انتشارات ۱۱۰ (صد و ده) entesharat110@gmail.com - تلفن: ۰۹۱۵ ۳۹۲۸۰۰

نویسنده: دکتر محمد سالاری
 عنوان: جادو در فلسفه اسلامی (تحلیل و بررسی انتقادی مبحث سحر از منظر حکمت متعالیه، فلسفه اسلامی و آموزه‌های دین اسلام)
 صفحه آرا: سیده طیبہ حسینی

• چاپ اول: ۱۳۹۷ • تیراژ: ۱۰۰۰ جلد • تعداد صفحات: ۲۸۷ صفحه • قطع: وزیری
 • قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۵۸-۸۸-۹

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

بخش اول: کلیات و مباحث مقدماتی.....	۱۲
فصل اول: کلیات.....	۱۳
بیان مسأله.....	۱۳
ضرورت و اهمیت موضوع تحقیق.....	۱۵
اهداف تحقیق.....	۱۶
سؤالات اصلی.....	۱۶
فرضیه‌ها.....	۱۶
پیشینه تحقیق.....	۱۸
روش انجام تحقیق.....	۲۰
جنبه نوآوری تحقیق.....	۲۰
فصل دوم: مباحث مقدماتی.....	۲۱
معنای لغوی و اصطلاحی سحر.....	۲۱
۱- معنای لغوی سحر.....	۲۱
۲- معنای اصطلاحی سحر.....	۲۷
الف) تعریف سحر از نظر علما و متبحرین در آن.....	۲۷
ب) معنای سحر از نظر فقهای شیعه.....	۳۰
ج) تعریف سحر از نظر فقهای اهل سنت.....	۳۳
د) تعریف سحر و علوم غریب از نظر فلاسفه اسلامی.....	۳۵
ه) علوم پنهان یا علوم غریب.....	۳۸
معنای سحر در آموزه‌های دینی (کتاب و سنت).....	۴۱
الف) بررسی معانی سحر در قرآن.....	۴۲
ب) طبقه‌بندی آیات مربوط به سحر در قرآن.....	۴۳
ج) مسخر به معنای صاحب ریه.....	۴۵

۴۶.....	د) سحر عملی کفرآمیز و شیطانی، مانند تفرقه میان همسران
۴۹.....	ه) مصداق شیطان در آیه.....
۵۱.....	و) روایت امام صادق در تفسیر آیه قرآن.....
۵۳.....	ز) تفاوت سحر با کرامت و معجزه از نظر قرآن کریم.....
۵۷.....	سحر از منظر مفسران قرآن کریم.....
۶۹.....	اقسام سحر در نگاه مفسران.....
۷۲.....	سحر در روایت.....
۷۷.....	تعریف سحر در آموزه‌های فلسفی.....
۸۰.....	خلاصه مطلب بخش اول.....
۸۵.....	بخش دوم: ماهیت سحر، از نظر آموزه‌های دین اسلام و فلاسفه اسلامی.....
۸۶.....	فصل اول: بررسی ماهیت سحر در آیه‌های دین اسلام.....
۹۹.....	تحلیل آیه ۱۰۲ سوره بقره.....
۱۰۷.....	ماهیت سحر در روایات.....
۱۱۱.....	ماهیت سحر از دیدگاه مفسران.....
۱۱۸.....	دلایل قرآنی بر واقعیت و تأثیرگذاری سحر.....
۱۱۹.....	آثار سحر از منظر قرآن.....
۱۲۱.....	چگونگی تأثیر سحر از منظر قرآن.....
۱۲۶.....	فصل دوم: بررسی ماهیت سحر از لحاظ فلسفه اسلامی.....
۱۲۶.....	تحلیل ماهیت سحر از نظر فیلسوفان مسلمان.....
۱۲۸.....	تحلیل و بررسی دیدگاه ابن‌سینا در ماهیت سحر.....
۱۳۲.....	تقسیمات سحر از نظر ابن‌سینا.....
۱۳۶.....	ماهیت سحر در حکمت متعالی و آثار ملاصدرا.....
۱۳۸.....	تبیین ماهیت سحر با توجه به مبانی فلسفی ملاصدرا.....
۱۳۹.....	اشتداد وجودی.....
۱۴۳.....	حرکت جوهری.....
۱۴۶.....	مراتب هستی.....
۱۴۸.....	وحدت قوای نفس.....

مراتب تکاملی نفس از جهت مراتب وجود.....	۱۵۲
مراتب تکامل نفس از جهت مراتب مدرکات.....	۱۵۵
قدرت تصرف نفس در مشاعر دیگران.....	۱۵۹
خلاصه مطالب بخش دوم.....	۱۷۲
بخش سوم: فاعل سحر، از دیدگاه دین و فلسفه و میزان تأثیرگذاری آن‌ها بر زندگی بشر	
.....	۱۷۶
فصل اول: بررسی توجیهات فاعل سحر در آیات قرآن و روایات معصومین_علیه‌السلام_...	
دیدگاه‌های موجود در فاعل سحر.....	۱۸۰
دیدگاه حکمت متعالیه در باره فاعل خوارق و سحر.....	۱۸۵
دیدگاه و تحالین نگرنده درباره فاعل سحر با ذکر استشهادات از قرآن و روایات.....	۱۸۶
فاعل سحر در روایات.....	۱۹۰
فصل دوم: بررسی توجیهات آراء بعضی از فلاسفه اسلامی درباره فاعل سحر	
.....	۱۹۲
فاعل و منشأ سحر از منظر فلسفه اسلامی.....	۱۹۶
منشأ سحر از دیدگاه ملاصدرا و نیسوفی و حکمت متعالیه.....	۲۰۱
منشأ سحر از دیدگاه ملاصدرا.....	۲۰۲
منشأ سحر از دیدگاه علامه طباطبائی.....	۲۰۷
منشأ سحر از دیدگاه جوادی آملی.....	۲۱۴
تحلیل و بررسی آراء فلاسفه مسلمان.....	۲۱۷
خلاصه مطالب بخش سوم.....	۲۱۸
بخش چهارم: نسبت سحر و جادو با قوانین طبیعی	
.....	۲۲۷
فصل اول: نسبت سحر با قوانین طبیعی	
.....	۲۲۸
فصل دوم: بررسی رابطه سحر، جادو با قوانین طبیعی در آموزه‌های قرآن و حدیث	
.....	۲۳۱
شبهه ناسازگاری امور خارق‌العاده با برهان نظم.....	۲۳۸
بررسی رابطه سحر، با قوانین طبیعی در آراء فلاسفه اسلامی.....	۲۴۱
قانون علیّت و سنخیت.....	۲۴۵
بررسی (رابطه سحر با قوانین طبیعی) در حکمت متعالیه و آثار ملاصدرا.....	۲۵۰
خلاصه مطالب بخش چهارم.....	۲۵۱

۲۵۵	بخش پنجم جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۵۶	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۵۷	یافته‌های تحقیق
۲۵۹	الف) چیستی علوم خفّی یا علوم غریب
۲۶۰	ب) تفاوت سحر با معجزه از نظر قرآن
۲۶۱	ج) سحر در روایات
۲۶۳	د) سحر در آموزه‌های فلسفی
۲۶۴	ماهیت سحر
۲۶۷	فاعل سحر
۲۶۸	الف) فاعل سحر در روایات
۲۶۹	ب) فلاسفه اسلامی درباره فاعل سحر
۲۷۲	ج) سحر و قوانین طبیعی
۲۷۶	د) نسبت سحر با قوانین طبیعی در حکمت متعالیه و آثار ملاصدرا
۲۷۶	هـ) طبیعت (و قوانین طبیعی) در حکمت اسلامی
۲۷۷	و) دیدگاه فلاسفه اسلامی (رابطه سحر با قوانین طبیعی)
۲۷۸	پیشنهادهای تحقیق
۲۸۰	فهرست منابع

مقدمه

کتاب حاضر محصول و نتیجه تحقیق و پژوهش علمی است که در قالب محتوای رساله دکتری این جانب در گروه فلسفه و کلام دانشگاه فردوسی مشهد در جلسه دفاع گردیده و بانمره ممتاز، پذیرفته شده است. موضوع و پرسش از سحر و جادو، هم پریشی تازه است و هم کهنه، تازه نیست از این رو که این پرسش کاملاً دیرینه و به قدمت وجود بشر در زمین است. به عبارتی هیچ انسانی نیست که این سؤال، کم و بیش او را به خود مشغول نکرده باشد. و تازه است به این دلیل که انسان هنوز از شنیدن و دیدن سحر شگفت زده می شود و به دنبال چرایی سحر و چیستی آن می گردد. افزون بر این تحولات علمی و فلسفی در دوران مدرن و پست مدرن نگاه سنتی انسان به سحر و جادو را به چالشی بحران زا فراخوانده است. بنابراین تعجیبی ندارد و مبالغه نیست که گفته شود این پرسش و حواشی مربوط به آن، در گذشته جزء یکی از مسائل اصلی ادیان و مکاتب فلسفی بوده و در دوران جدید توجه جدی تری به آن شده است. در این تحقیق تلاش شده تا به سؤالاتی که در این موضوع مطرح است پاسخ داده شود. سؤالاتی از این قبیل که سحر و جادو چیست؟ ماهیت سحر و جادو چیست؟ نظر فلاسفه اسلامی و آموزه های دین اسلام در این موضوع چیست؟ سحر توسط چه قدرتی واقع می شود و فاعل سحر و جادو کیست؟ جایگاه سحر و جادو در مقایسه با قوانین طبیعی کجاست و در زندگی انسان تا چه اندازه تأثیرگذار است؟ تفاوت دعا و سحر و جادو چیست؟

محمد ساری

مشهد مقدس

پاییز ۱۳۹۷